

Visie en missie

Strategisch Plan Geletterdheid verhogen 2012-2016

1. Visie en Missie Strategisch Plan Geletterdheid, maart 2013: tussentijds rapport aan de Minister

De Stuurgroep van het Plan Geletterdheid formuleert een eigen toekomstgerichte missie en visie die als toetssteen zal gebruikt worden bij de verdere verfijning en de structurele verankering van acties in de verschillende beleidsdomeinen.

2. Platformtekst geletterdheid, maart 2011

De Stuurgroep Volwassenenonderwijs bepleit een continuering en intensifiëring van de maatschappelijke inspanningen, omgezet in een nieuw Plan Geletterdheid van de Vlaamse Regering. Daartoe geeft deze platformtekst een aanzet. Voor het opstellen van de tekst werd een breed gamma aan betrokken actoren geconsulteerd: Federatie Centra voor Basiseducatie, VDAB, Diversity, Linc vzw, Stichting Lezen, CTO, ACW en het Vlaams netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen.

1. Visie en Missie Strategisch Plan Geletterdheid Maart 2013, tussentijds rapport aan de Minister

De missie

In de nota van de Vlaamse regering is er sprake van de volgende uitgesproken missie:

Het verhogen van het geletterdheidsniveau van de bevolking is de missie van het plan 2012-2016. Daarnaast wordt ingezet op een doeltreffende preventieve aanpak van de geletterdheidsproblematiek in de samenleving.

De visie

De samenleving stelt steeds hogere eisen op het vlak van geletterdheidscompetenties. Gericht inzetten op het verhogen van het geletterdheidsniveau van de bevolking is daarom noodzakelijk. Geletterdheid heeft immers een invloed op het zelfbeeld van mensen, op hun zelfontplooiing, op hun interactie met anderen, op hun welbevinden en hun inzetbaarheid.

De stuurgroep hanteert hierbij volgende omschrijving

Geletterdheid omvat de competenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Dit betekent met taal, cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan en gebruik kunnen maken van ICT.

Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en participeren in de samenleving en nodig om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen en bij te kunnen leren.

Sleutelcompetenties en context

Geletterdheid is multidimensioneel en contextbepaald. Structureel geletterdheidsbeleid moet uitgaan van het belang van de omschreven sleutelcompetenties die mensen in verschillende mate kunnen beheersen. Zij zijn toepasbaar in veel situaties en contexten.

Welke geletterdheid iemand nodig heeft, is sterk gebonden aan de context waarbinnen hij of zij leeft, leert of werkt.

Afhankelijk van de context moet elk individu kansen krijgen om bepaalde van die competenties te verwerven indien hij/zij ze niet heeft. Het plan richt zich hierbij prioritair tot mensen die het meest gehinderd worden door hun laaggeletterdheid en omwille van hun lage scholing moeite hebben om motor te zijn van hun eigen ontwikkeling,

Het niveau waarop burgers worden geacht geletterd te zijn evolueert. Het is dus belangrijk dat mensen ook hun leven lang kunnen evolueren in het omgaan met informatie en kunnen leren wat voor hen noodzakelijk blijkt. Het beleid treedt hierbij faciliterend op.

De praktijk wijst uit dat gericht werken op maat en in context meer kans op effecten heeft. Dit wordt verder verfijnd en geoperationaliseerd in de verschillende beleidscontexten: armoedebestrijding, welzijn, werk, economie, cultuur en onderwijs.

Een krachtig beleid

Om iedereen toe te rusten met de vereiste geletterdheidscompetenties is een krachtig beleid nodig.

- Een gericht geletterdheidsbeleid moet structureel en duurzaam verankerd worden over de verschillende beleidsdomeinen heen.
- Structurele partnerschappen over beleidsdomeinen heen zijn nodig om een functionele en geïntegreerde aanpak van geletterdheidsproblemen te realiseren.
- De expertise over de impact van laaggeletterdheid en de aanpak van geletterdheidsnoden moet verder ontwikkeld worden.
- Een doordachte strategie voor disseminatie is noodzakelijk om de expertise verder te verspreiden en te verankeren in de praktijk.
- Een gericht geletterdheidsbeleid maakt werk van duidelijke en toegankelijke communicatie met de burger, in alle levensdomeinen.

2. Platformtekst Geletterdheid

16 maart 2011

Het Plan Geletterdheid Verhogen (2005-2011) van de Vlaamse Regering maakte van geletterdheid meer dan ooit een **speerpunt** voor gezamenlijk beleid in Vlaanderen.

Het Plan Geletterdheid Verhogen initieerde een waaier aan acties op de verschillende terreinen waar aan de verhoging van de geletterdheidsvaardigheden kon worden gewerkt. De modularisering en certificering van de opleidingen in de basiseducatie werden ingevoerd en naar aanleiding van het plan kregen de centra voor basiseducatie een financiële impuls. Daarnaast werd geïnvesteerd in de detectie en screening van laaggeletterdheid: er kwam onderzoek en er worden instrumenten ontwikkeld. Eveneens werden netwerken tussen onderwijs, opleiding, werk en cultuur gestimuleerd. Zo gingen VDAB en CBE nauwer samenwerken, voor VVSG werden specifieke geletterdheidprogramma's onder meer in de vorm van bouwstenen ontwikkeld, de methodiek van de G-coach zag het levenslicht, er werd werk maakt van mogelijkheden om aan geletterdheid op de werkvloer te werken en er was aandacht voor kansarme groepen in de vorm van samenwerking met de verenigingen waar armen het woord nemen.

Er werden met andere woorden heel wat initiatieven genomen en ontwikkelingen geïnitieerd. Deze inspanningen moeten nu evenwel structureel verankerd worden. De kennis over de impact van geletterdheid en de aanpak van geletterdheidnoden moet verder ontwikkeld en verspreid worden. Ook op vlak van preventie van laaggeletterdheid moet nog sterk worden ingezet. De problematiek heeft nog steeds nood aan een maatschappelijk gedragen aanpak.

Daarom bepleit de **Stuurgroep Volwassenenonderwijs** een continuering en intensifiëring van de maatschappelijke inspanningen, omgezet in een nieuw Plan Geletterdheid van de Vlaamse Regering. Daartoe geeft deze platformtekst een aanzet. Voor het opstellen van de tekst werd een breed gamma aan betrokken actoren geconsulteerd: Federatie Centra voor Basiseducatie, VDAB, Diversity, Linc vzw, Stichting Lezen, CTO, ACW en het Vlaams netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen.

Inleiding

Geletterd zijn is mee zijn. Geletterde mensen functioneren en participeren **zelfstandig** in de samenleving. Ze **verwerven en verwerken** vlot **informatie** en zetten die informatie gericht in. Ze gaan om met **taal, cijfers, grafische gegevens** en maken gebruik van **ICT**. Geletterd zijn faciliteert de persoonlijke **ontwikkeling**. Geletterd zijn is mee kunnen zijn, maar ook mee kunnen blijven. Want meer dan ooit daagt de snel evoluerende samenleving iedereen uit om bij te blijven. Het is belangrijk voor de samenleving dat iedereen op verschillende vlakken maximaal geletterd is. Daarbij wordt een evenwicht gevonden tussen de context en de mogelijkheden van het individu en de verwachtingen van de samenleving.

Het nieuwe Plan Geletterdheid maakt, in tegenstelling tot het huidige plan, beter geen onderscheid in taalachtergrond van mensen. Het Nederlands onvoldoende machtig zijn, is een andere zaak dan al dan niet geletterd zijn. Geletterdheidsproblemen bemoeilijken wel het leren van een tweede taal.

Om het Plan Geletterdheid te realiseren, wordt een gecoördineerd beleid tussen de betrokken departementen en/of ministeries gevoerd. Dit beleid beoogt de structurele inbedding van goede praktijken en wordt via een sluitend systeem van monitoring opgevolgd. De beleidsuitvoering wordt ondersteund door expertiseontwikkeling die direct aan de praktijk is gelinkt. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor de **Stuurgroep Volwassenenonderwijs**.

Strategieën voor een Plan Geletterdheid

Het Plan Geletterdheid zet drie strategieën uit. Deze zijn niet los van elkaar te zien: acties op één van de drie actieterreinen hebben steeds een positieve invloed op de andere terreinen.

Strategie 1: Naar een geletterde samenleving

De eerste strategie richt zich op de samenleving die preventief inzet op geletterdheid. In een geletterde maatschappij is geletterdheid een horizontaal beleidsthema. De overheid stoelt zijn beleid op wetenschappelijk onderzoek naar en expertiseontwikkeling rond de geletterdheidproblematiek. Daaruit volgen twee doelstellingen:

1. Geletterdheid is een beleidsthema dat verschillende beleidsdomeinen en beleidsniveaus verbindt.

2. Wetenschappelijk onderzoek flankert de expertiseontwikkeling op het vlak van geletterdheid.

Daarnaast zet de samenleving via goed onderwijs in op de maximale ontwikkeling van geletterdheid en dit in de eerste plaats in het leerplichtonderwijs. Dit is preventief werken aan geletterdheid. Dit leidt tot doelstelling 3:

3. Goed onderwijs maximaliseert de geletterdheid van kinderen, jongeren en volwassenen.

Noodzakelijke informatie is bovendien voor iedereen duidelijk en toegankelijk. Het is belangrijk dat wordt nagegaan of noodzakelijke informatie door de beoogde doelgroepen daadwerkelijk ook ontvangen en begrepen wordt. Daaruit komt doelstelling 4 voort:

4. Noodzakelijke informatie is duidelijk en toegankelijk voor iedereen.

Strategie 2: Geletterdheid en levenslang en levensbreed leren

De tweede strategie linkt geletterdheid aan levenslang en levensbreed leren. Levenslang en levensbreed leren wordt gestimuleerd, herkend, erkend en gewaardeerd. Dit is zo voor formeel, niet-formeel en informeel leren. Geletterde mensen zijn de motor van het eigen leren. Dit betekent dat ze gevoelig zijn voor allerhande leerkansen. Leren komt zo dichterbij het leven, zowel in de feiten als in de beleving. Levenslang en levensbreed leren wordt, ontdaan van negatieve connotaties en een deficitbenadering, een positief en krachtig verhaal. Het volwassenenonderwijs zet in op competentiegericht leren. Daaruit volgt doelstelling 5:

5. De samenleving ontwikkelt en voedt een positief klimaat rond leren.

Geletterd zijn maakt leren gemakkelijker. Geletterdheid mag evenwel geen voorwaarde of drempel vormen bij het levenslang en levensbreed leren. Vorming en opleiding worden in alle mogelijke settings aangeboden. Lesgevers, instructeurs, vormingswerkers, ... gaan gepast om met eventuele problemen qua geletterdheid zodat die geen obstakel vormen om een praktische, technische of beroepsopleiding tot een goed einde te brengen. Ondersteunend werken aan geletterdheid werkt zeker niet stigmatiserend. Daaruit volgt dan weer doelstelling 6:

6. Vormings- en opleidingsverstrekkers gaan gepast om met geletterdheid.

Strategie 3: Geletterdheid verhogen

De derde strategie grijpt direct in op het verhogen van de geletterdheid van individuen. Het Plan Geletterdheid gaat uit van het 'zalmprincipe'. De structurele uitbouw van leerladders zorgt ervoor dat iedereen altijd de mogelijkheid heeft om een volgende stap te zetten in zijn eigen ontwikkeling, of dat nu in een educatieve, een professionele of een maatschappelijke context is. Het plan heeft prioritair aandacht voor de mensen die de meeste moeilijkheden en drempels ondervinden op het vlak van geletterdheid.

Het volwassenenonderwijs verhoogt de geletterdheid op maat van de cursist op de meest passende manier. Geletterdheid verhogen, vraagt een arsenaal aan methodieken, inhouden en flexibiliteit. Het kan gaan over kortdurende, functionele en zeer geïntegreerde individuele trajecten, maar evengoed over algemeen vormende trajecten of trajecten in groep. Geletterdheid verhogen vraagt samenwerking. Door inbedding in de relevante context worden drempels naar leren verlaagd. Het volwassenenonderwijs moet met andere woorden aanwezig kunnen zijn waar geletterdheid een rol speelt. Zo kunnen mensen die geconfronteerd worden met belemmeringen op het vlak van geletterdheid onmiddellijk ondersteund worden. Noden en tekorten worden omgezet in competenties zodat de geletterdheid van cursisten duurzaam verhoogt. Het verhogen van de geletterdheid versterkt de cursist in zijn persoonlijke ontwikkeling; dit moet gestimuleerd worden. Daaruit volgt tenslotte doelstelling 7:

7. Het volwassenenonderwijs verhoogt de geletterdheid door middel van aangepaste inhouden, methodieken en organisatievormen.

Operationele doelen geletterdheid

Doelstelling 1.

Geletterdheid is een beleidsthema dat verschillende beleidsdomeinen en beleidsniveaus verbindt.

- 1.1 De **overheid** baseert het geletterdheidsbeleid op multidisciplinair overleg tussen alle belanghebbenden.
- 1.2 Het Plan Geletterdheid wordt afgestemd op de werking en acties van het **Kenniscentrum Mediawijsheid**.
- 1.3 Het Plan Geletterdheid wordt gelinkt aan het **Vlaams actieplan Armoede bestrijding**.
- 1.4 De link tussen het Plan Geletterdheid en het **Nationaal actieplan ter bestrijding van de digitale kloof** wordt verduidelijkt.
- 1.5 Graag lezen doet beter lezen. De departementen **Cultuur** en Onderwijs werken daar samen aan.
- 1.6 De overheid stimuleert de aanpak van geletterdheid op de werkvloer enerzijds via de **sectorconvenanten** in nauw overleg met de **SERV**. Anderzijds door geletterdheid als thema te laten opnemen in **Collectieve Arbeidsovereenkomsten** in overleg met de **Nationale Arbeidsraad**.
- 1.7 De departementen Onderwijs en **Werk** stemmen af met het oog op aandacht voor geletterdheid binnen de VDAB.
- 1.8 De departementen Onderwijs en **Werk** zoeken samen naar een evenwicht tussen persoonlijke ontwikkeling en opleiding in functie van de arbeidsmarkt.

Doelstelling 2.

Wetenschappelijk onderzoek flankert de expertiseontwikkeling op het vlak van geletterdheid.

- 2.1 De **overheid** investeert in onderzoek naar het verwerven van geletterdheid in formele, niet-formele en informele settings.
- 2.2 De **overheid** investeert in onderzoek naar de socio-economische impact van zowel de geletterdheidsproblematiek als van de aanpak ervan.
- 2.3 De **overheid** investeert in onderzoek naar het bereik en de effectiviteit van informatie rond geletterdheid.
- 2.4 De **overheid** organiseert door middel van overleg tussen alle belanghebbenden de afstemming van onderzoek en praktijk op vlak van geletterdheid.
- 2.5 De **Stuurgroep Volwassenenonderwijs** ontwikkelt expertise in nauwe samenwerking met de praktijk.

Doelstelling 3.

Goed onderwijs maximaliseert de geletterdheid van kinderen, jongeren en volwassenen.

- 3.1 De **overheid** maakt blijvend werk van gelijke onderwijskansen voor iedereen.
- 3.2 In het **onderwijs** wordt op alle niveaus gewerkt aan brede geletterdheidscompetenties.
- 3.3 De tweedekansfunctie van het **volwassenenonderwijs** wordt verder uitgebouwd.
- 3.4 In de **lerarenopleiding** krijgen toekomstige leraren inzicht in de geletterdheidsproblematiek zodat zij als leraar preventief werken aan geletterdheid. Concreet gaat het over inzichten rond factoren die slaagkansen in het onderwijs en participatie aan de samenleving beïnvloeden en daarop gepast leren inspelen.
- 3.5 In **navorming voor leraren** krijgt het thema geletterdheid een plaats. Daarnaast is er expliciet aandacht voor het verhogen van de digitale competenties van leraren en de integratie ervan binnen de lespraktijk.
- 3.6 In **opleidingen** voor beroepen waarin **werken met mensen** centraal staat, komt geletterdheid aan bod. De studenten leren geletterdheid herkennen en oefenen hoe ze gepast met geletterdheid kunnen omgaan.

Doelstelling 4.

Noodzakelijke informatie is duidelijk en toegankelijk voor iedereen.

- 4.1 De **overheid** geeft het goede voorbeeld en hanteert duidelijke taal in haar communicatie met burgers. De digitale informatie die de overheid verstrekt, is voor iedereen toegankelijk en bruikbaar.
- 4.2 De overheid legt in haar beheersovereenkomsten met de **autonome overheidsbedrijven** en **verzelfstandigde agentschappen** vast dat de communicatie met de burger in duidelijke taal wordt gevoerd.
- 4.3 De **overheid** gaat na of haar eigen communicatie, de communicatie van de autonome overheidsbedrijven en verzelfstandigde agentschappen en andere noodzakelijke informatie door de beoogde doelgroepen daadwerkelijk wordt ontvangen en begrepen.
- 4.4 Informatie over de dienstregeling en tarieven van het **openbaar vervoer** is voor iedereen begrijpbaar. Dit geldt ook voor de digitale communicatie.
- 4.5 Het **volwassenenonderwijs** en andere experts op het vlak van duidelijke taal delen onder meer via vorming hun expertise in verband met duidelijke taal. Zij breiden hun kennis en ervaring op dit terrein verder uit.
- 4.6 Scholen, leraren, CLB, initiatieven m.b.t. kinderopvang e.d. hanteren duidelijke taal in hun communicatie met **ouders**.

- 4.7 **Bibliotheken** versterken hun rol als informatiebemiddelaar.
- 4.8 De overheid stimuleert het **verenigingsleven** in de brede zin van het woord om in duidelijke taal met het publiek te communiceren.
- 4.9 Noodzakelijke informatie m.b.t. tewerkstelling is duidelijk en toegankelijk. **Werkgevers** zorgen ervoor dat de informatie voor werknemers duidelijk en toegankelijk is. De **vakbonden** informeren hun leden in duidelijke taal; ook digitale informatie is voor iedereen toegankelijk en bruikbaar.
- 4.10 Noodzakelijke informatie m.b.t. de gezondheidszorg is duidelijk en toegankelijk. De **ziekenfondsen** informeren hun leden in duidelijke taal; ook digitale informatie is voor iedereen toegankelijk en bruikbaar. De **farmaceutische sector** maakt verder werk van bijsluiters in duidelijke taal.
- 4.11 Noodzakelijke informatie m.b.t. **huisvesting** is duidelijk en toegankelijk. Ook digitale informatie is voor iedereen toegankelijk en bruikbaar, bv. informatie m.b.t. financiële tussenkomsten. Dienstverlenende instanties m.b.t. huisvesting communiceren in duidelijke taal met het publiek.
- 4.12 **(Nuts)bedrijven** zorgen voor duidelijke taal in handleidingen bestemd voor het brede publiek.
- 4.13 De overheid stimuleert **commerciële instellingen** om duidelijke taal te gebruiken.

Doelstelling 5.

De samenleving ontwikkelt en voedt een positief klimaat rond leren.

- 5.1 In het stimuleren van levenslang en levensbreed leren, investeert de **overheid** in positieve, uitdagende en duurzame acties die zich prioritair richten op de meest kwetsbare groepen.
- 5.2 De **overheid** verlaagt drempels naar leren door leerkansen in diverse settings positief te stimuleren: de werkvloer, het sociaal-cultureel werk, het welzijnswerk, de verenigingen waar armen het woord nemen, de school van de kinderen, ...
- 5.3 De **overheid** bestendigt en verbetert het systeem van betaald educatief verlof zodat cursisten gestimuleerd worden om ook langere trajecten in het kader van levenslang en levensbreed leren aan te vatten en af te werken.
- 5.4 De **overheid** maakt verder werk van een gecoördineerd beleid rond het herkennen en erkennen van verworven competenties. Daarbij is er aandacht voor een positief signaal naar kwetsbare groepen.
- 5.5 Het **sociaal-cultureel werk** en het **welzijnswerk** cultiveren actief de gevoeligheid voor leren in informele en niet-formele settings.

- 5.6 Het **volwassenenonderwijs** werkt samen met digitale kloofinitiatieven zoals openbare computerruimtes. Zo ontstaat doorstroom in twee richtingen.

Doelstelling 6.

Vormings- en opleidingsverstrekkers gaan gepast om met geletterdheid.

- 6.1 De **overheid** stimuleert samenwerkingsinitiatieven in het kader van het werken aan geletterdheid en zorgt voor de noodzakelijke voorwaarden om deze structureel te verankeren.
- 6.2 De **consortia** hebben bij het realiseren van een behoeftedekkend aanbod speciale aandacht voor de geletterdheidproblematiek.
- 6.3 Het **volwassenenonderwijs** wordt de motor in centrum- en sectoroverstijgende (leer)trajectbegeleiding waarbinnen oog is voor geletterdheid.
- 6.4 Het **volwassenenonderwijs** sensibiliseert zowel in het volwassenenonderwijs als daarbuiten professionals die met geletterdheidproblemen in aanraking kunnen komen. Op die manier herkennen deze professionals de problematiek en kunnen ze er gepast op reageren. We hebben het over leraren en docenten, instructeurs, trajectbegeleiders en consultants (bv. OCMW, VDAB, RVA, ...), werkgevers in alle mogelijke bedrijfssectoren, opleidingsverstrekkers, vormingswerkers, maatschappelijk werkers, hulpverleners, ...
- 6.5 Het **volwassenenonderwijs** deelt zowel intern als extern de expertise over geletterdheid en hoe ermee om te gaan. Vormings- en opleidingsverstrekkers krijgen tools aangereikt om in de praktijk geletterdheid in de brede zin te ondersteunen.
- 6.6 **Vormings- en opleidingsverstrekkers** maken gebruik van de expertise m.b.t. gepast omgaan met geletterdheid.

Doelstelling 7.

Het volwassenenonderwijs verhoogt de geletterdheid door middel van aangepaste inhoud, methodieken en organisatievormen.

- 7.1 De **overheid** zorgt voor de nodige stimulansen voor CBE en CVO om geletterdheidstraining te organiseren waar de noden zich stellen. De aandacht gaat prioritair naar mensen die het meest nood hebben aan geletterdheidstraining.
- 7.2 De **overheid** maakt werk van de nodige tools om een flexibel en passend geletterdheidsaanbod te realiseren. Individuele geletterdheidscoaching wordt mogelijk gemaakt voor CBE. Voor de CVO wordt werk gemaakt van de geletterdheidsmodules.
- 7.3 Het **volwassenenonderwijs** tilt de cursist op naar een hoger geletterdheidsniveau. Individuele (leer)trajectbegeleiding brengt belemmeringen van de cursist in kaart. In samenspraak met de cursist ontstaat een plan van aanpak voor gepaste ondersteuning in een gepast traject.